

Understanding the 13 Middos HaRachamim

Part I – What ARE the 13 Attributes of Mercy? Back to the Beginning

Rabbi Postelnek, Young Israel Shomrai Emunah

(1) תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

אילפי, ואמרי לה אילפא, רמי: כתיב ורב חסד, וכתיב ואמת. בתחלה - ואמת, ולבסוף - ורב חסד. ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומר, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון, אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאין חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כרת ברית.

(2) רש"י מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ה' ה' - מדת רחמים, אני מרחם קודם שיחטא, ואני מרחם אחר שיחטא, אם ישוב. ברית כרותה לשלש עשרה מדות - הללו, שאם יזכרו ישראל בתפלת תעניתם - אין חוזרות ריקם. הנה אנכי כורת ברית - על האמור למעלה.

(3) תפילת נעילה

חזרת הש"ץ/סליחות

748 / תפלת נעילה

תִּמְכָּתִי יִתְדוּתִי* בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה תְּבוּת,
וּבְשַׁעֲרֵי דְמַעוֹת כִּי לֹא נִשְׁלָבוֹת,*
לְכֹן שִׁפְכָתִי שִׁיחַ פְּנֵי בּוֹחֵן לְבוֹת,
בְּטוֹחַ אֲנִי בְּאֵלֶּה* וּבְזִכּוֹת שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת.

I have placed my reliance on the Thirteen Attributes,
and on the Gates of Tears for they are never closed,*
therefore I have poured out my prayer to Him Who tests hearts.
I trust in these* and in the merit of the three Patriarchs.*

(4) שמות פרק כ

(2) "I am the Lord, your God, Who took you out of the land of Egypt, out of the house of bondage. (3) You shall not have the gods of others in My presence. (4) You shall not make for yourself a graven image or any likeness which is in the heavens above, which is on the earth below, or which is in the water beneath the earth. (5) You shall neither prostrate yourself before them nor worship them, for I, the Lord, your God, am a zealous God, Who visits the iniquity of the fathers upon the sons, upon the third and the fourth generation of those who hate Me, (6) and perform loving kindness to thousands [of generations], to those who love Me and to those who keep My commandments. (7) You shall not take the name of the Lord, your God, in vain, for the Lord will not hold blameless anyone who takes His name in vain.

(ב) אֲנִי יי' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים
אֲחֵרִים עַל פְּנֵי. (ג) לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכָל
תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ
מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ. (ד) לֹא
תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנִי יי'
אֱלֹקֶיךָ אֵל קַנָּא פֶקֶד עוֹן אָבֹת עַל בְּנֵים עַל
שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים לְשָׁנָי. (ה) וְעַשֶׂה חֶסֶד
לְאֲלֹפִים וְלֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יי' אֱלֹקֶיךָ לְשׁוּא. (ו) לֹא תִשָּׂא
אֶת שֵׁם יי' אֱלֹקֶיךָ לְשׁוּא כִּי לֹא יִנְקֶה יי' אֶת
אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לְשׁוּא ...

(5) שמות פרק כד

(4) And Moses wrote all the words of the Lord, and he arose early in the morning and built an altar at the foot of the mountain and twelve monuments for the twelve tribes of Israel. (4) And he sent the youths of the children of Israel, and they offered up burnt offerings, and they slaughtered peace offerings to the Lord, bulls ... (7) And he took the Book of the Covenant and read it within the hearing of the people, and they said, "All that the Lord spoke we will do and we will hear." (8) And Moses took the blood and sprinkled [it] on the people, and he said, "Behold the blood of the covenant, which the Lord has formed with you concerning these words".

(ד) ויכתב מֹשֶׁה אֶת כָּל דְּבָרֵי יְיָ וַיִּשְׁכֵם בַּבֹּקֶר וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר וּשְׁתֵּים עָשָׂר מִצְבֵּה לְשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל. (ה) וַיִּשְׁלַח אֶת נְעָרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פָּרִים ... (ז) וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. (ח) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְיָ עִמָּכֶם עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ...

(6) שמות פרק לב

(7) And the Lord said to Moses: "Go, descend, for your people that you have brought up from the land of Egypt have acted corruptly. ... (10) Now leave Me alone, and My anger will be kindled against them so that I will annihilate them, and I will make you into a great nation." (11) Moses pleaded before the Lord, his God, and said: "Why, O Lord, should Your anger be kindled against Your people whom You have brought up from the land of Egypt with great power and with a strong hand? (12) Why should the Egyptians say: 'He brought them out with evil [intent] to kill them in the mountains and to annihilate them from upon the face of the earth'? Retreat from the heat of Your anger and reconsider the evil [intended] for Your people. (13) Remember Abraham, Isaac, and Israel, Your servants ...

(ז) וַיִּדְבֶּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר כִּי שָׁחַת עַמְּךָ אֲשֶׁר הֵעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. ... (י) וְעַתָּה הַנִּיחָה לִּי וַיֵּחַר אַפִּי בָהֶם וְאָכַלְתִּים וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל. (יא) וַיִּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יְיָ וַיֹּאמְרוּ וַיִּאמְרוּ לָמָּה יְיָ יִחַרְהוּ אַפְּךָ בְּעַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה. (יב) לָמָּה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר בְּרָעָה הוֹצִיאָם לְהַרְגָם אֹתָם בְּהָרִים וְלִכְלֹתָם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה. שׁוּב מִחֲרוֹן אַפְּךָ וְהִנַּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמְּךָ. (יג) זָכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ ...

(7) רש"י שמות לג:

(3) Since you are a stiff-necked people - And when My Shechinah is in your midst and you rebel against Me, I will increase My fury against you. (5) if I go up into your midst for one moment, I will destroy you - If I go up into your midst and you rebel against Me with stubbornness [again], I will be furious with you for one moment, which is the measure of My wrath (Ber. 7a), as it is said: "Hide for but a moment until the wrath passes" (Isa. 26: 20), and I will destroy you. Therefore, it is better for you that I send an angel [in My place].

(ג) כִּי עִם קִשָּׁה עֵרַף אֹתָהּ - וְכַשְׂכִּינִתִּי בְקִרְבְּכֶם וְאַתֶּם מִמְרִים בִּי, אֲנִי מֵרַבָּה עֲלֵיכֶם זַעַם. (ה) רַגַע אֶחָד אֵעֲלֶה בְקִרְבְּכֶם וְכִלִּיתִיךָ - אִם אֵעֲלֶה בְקִרְבְּךָ, וְאַתֶּם מִמְרִים בִּי בְקִשְׁיוֹת עֵרַפְכֶם, אֲזַעֵם עֲלֵיכֶם רַגַע אֶחָד, שֶׁהוּא שִׁיעוֹר זַעֲמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: כַּמַּעַט רַגַע עַד יַעֲבֹר זַעַם (יִשְׁעִיָּהוּ כ"ו: כ'), וְאֵלֶּה אֹתְכֶם, לִפְיֶיךָ טוֹב לָכֶם שֶׁאֲשַׁלַּח מַלְאָךְ.

(8) שמות פרק לג

(12) Moses said to the Lord: "Look, You say to me: 'Bring this people up!' But You have not informed me whom You will send with me. And You said: 'I have known you by name and you have also found favor in My eyes.' (13) And now, if I have indeed found favor in Your eyes, pray let me know Your ways, so that I may know You, so that I may find favor in Your eyes; and consider that this nation is Your people." (14) So He said, "My Presence will go, and I will give you rest. (15) And he said to Him, "If Your Presence does not go [with us], do not take us up from here. (16) For how then will it be known that I have found favor in Your eyes, I and Your people? Is it not in that You will go with us? Then I and Your people will be distinguished from every [other] nation on the face of the

(יב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְיָ רְאֵה אֶתָּה אֹמֵר אֵלַי הֵעַל אֶת הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֶת אֲשֶׁר תִּשְׁלַח עִמִּי וְאַתָּה אֹמֵר תִּדְעֵתִיךָ בְּשֵׁם וְגַם מְצֵאתָ חֵן בְּעֵינָי. (יג) וְעַתָּה אִם נָא מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי נָא אֶת דְּרָכְךָ וְאֶדְעֶךָ לְמַעַן אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ וְרָאֵה כִּי עִמָּךְ הִגִּיוּ הַזֶּה. (יד) וַיֹּאמֶר פְּנֵי יְיָ יִלְכוּ וְהִנַּחְתִּי לָךְ. (טו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם אֵין פְּנֶיךָ הֹלְכִים אֵל תַּעֲלֹנוּ מִזֶּה. (טז) וּבְמָה יוֹדַע אֲפֹאֵר כִּי מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעַמְּךָ הַלֵּוֹא בְּלִכְתָּךְ עִמָּנוּ וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעַמְּךָ מִכָּל הָעָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. (יז) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה גַם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֶעֱשֶׂה כִּי מְצֵאתָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֶדְעֶךָ בְּשֵׁם. (יח)

earth." (17) And the Lord said to Moses: "Even this thing that you have spoken, I will do, for you have found favor in My eyes, and I have known you by name." (18) And he said: "Show me, now, Your glory!" (19) He said: "I will let all My goodness pass before you; I will proclaim the name of the Lord before you, and I will favor when I wish to favor, and I will have compassion when I wish to have compassion." (20) And He said, "You will not be able to see My face, for man shall not see Me and live." (21) And the Lord said: "Behold, there is a place with Me, and you shall stand on the rock. (22) And it shall be that when My glory passes by, I will place you into the cleft of the rock, and I will cover you with My hand until I have passed by. (23) Then I will remove My hand, and you will see My back but My face shall not be seen".

וַיֹּאמֶר הָרֹאנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ. (יט) וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי עַל פְּנֶיךָ וְקָרָאתִי בְשֵׁם יְיָ לְפָנֶיךָ וְחִנַּתִּי אֶת אֲשֶׁר אַחַן וְרַחֲמֵתִי אֶת אֲשֶׁר אַרְחֵם. (כ) וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת פָּנַי כִּי לֹא יֵרָאֵנִי הָאָדָם וְחִי. (כא) וַיֹּאמֶר יְיָ הִנֵּה מְקוֹם אֲתִי וְנִצַּבְתָּ עַל הַצּוּר. (כב) וְהָיָה בְּעֵבֶר כְּבֹדִי וְשָׁמַתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר וְשָׁכַתִּי כְּפִי עָלֶיךָ עַד עֶבְרִי. (כג) וְהִסְרֵתִי אֶת כְּפִי וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ.

(9) רש"י פרק לג

(18) And he said: "Show me, now, Your glory!" - Moses perceived that it was a time of [God's] good will, and his words were accepted, so he continued to ask that He show him the appearance of His glory.
(19) He said: "I will let... pass before you" - The time has come that you shall see some of My glory that I will permit you to see, because I want and I need to teach you the order of prayer. Because when you had to beg mercy for Israel, you begged Me to remember the merit of the Patriarchs. You think that if the merit of the Patriarchs is depleted, there is no longer any hope. I will [therefore] let all the attribute of My goodness pass before you while you are hidden in a cave.

(יח) ויאמר הראני נא - ראה משה שהיתה עת רצון ודבריו מקובלים, והוסיף לשאול להראותו מראית כבודו.
(יט) ויאמר אני אעביר וגו' - הגיעה שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני צריך ללמדך סדר תפילה. שכשנצרכת לבקש רחמים על ישראל הזכרת לי זכות אבות, כסבור אתה שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה.
אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור, ואתה נתון במערה.

(10) מלבי"ם לג:יב

..... ואמר ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך - במדת הדין, הודיעני נא - נתיבות הדרכים כאשר אתה נודע בשמך, ואדעך - ליחדך למען אמצא החן הגדול. וראה כי עמך הגוי הזה - אתה אביהם והם בניך ...
אז ענה לו הקב"ה פני ילכו - מלאך הברית אשר אתם חפצים שבו יראו פני, שעליו נאמר בעת רצון: עניתך (ישעיהו מ"ט:ח), (כי שמי בקרבו, והניחותי אותו לך - שלא אתנהג עמך במדת הדין עזה, אלא במדה כלולה במדת הרחמים, מלשון: והיה בהניח יי' אלהיך לך מכל אויביך ... אז ענה משה אם אין פניך - בעצמך ובכבודך הולכים, אל תעלנו מזה - שתהיה עמנו פנים בפנים ...

(11) מלבי"ם שמות לג:יח,יט

(יח) ויאמר הראני נא את כבודך - אז בקש שאלה חדשה, שיראה את כבודו ... ואני אומר שכבוד ה' יש לו עוד הוראה אחרת, שכל הבריאה כולה אשר עשה מראש ועד סוף הוא כבוד ה' כמ"ש (ישעיהו מג) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, שכל העולמות שנאצלו ושנבראו שנוצרו ושנעשו הם כבוד ה' והם המעידים על מציאותם וחכמתם ויכלתם וטובם וגם עצמותם נכלל בזה לפעמים, ומשה רבינו עליו השלום בקש להשיג מכבוד ה' כל מה שאפשר בכחו להשיג:
(יט) ויאמר - [כתב] ג' פעמים ויאמר, הודיעו שיש בזה שלשה שערים, (1) שער האחד בדברים שהם אפשרי ההשגה, (2) השער השני בדבר שהוא נמנע ההשגה, (3) השער השלישי במה שהוא בצד אחד נמנע ההשגה ובצד שני אפשרי ההשגה.

תחלה הודיעוהו השער שהוא אפשרי, ההשגה, היינו ששיג כל הנבראים וצורתם והשתלשלותם וקשורם עם בוראם בכל פרטיהם שכ"ז אפשרי ההשגה, וע"ז הבטיח לו שבזה ימלא שאלתו, ועז"א אני אעביר כל טובי על פניך ר"ל כל הבריאה, שכל המציאות המציא ע"י מדת טובו, שתכלית כל הבריאה היה כדי שיגלה מדת טובו ושימצאו נבראים שייטיב עמהם, שע"ז נאמר בכל מעשה בראשית וירא אלהים כי טוב ... ויותר מזה שאגלה לך סתרי השמות שבהם תלויה חיות העולמות, שכל העולמות נבראו בשמותיו של השי"ת והם נשמה להם ומחיים הקיימים את כולם ומשפיעים בהם שפע וברכה, ועז"א וקראתי בשם ה' לפניך, ובזה הבטיחו שיודיעו שמותיו ופעולתם וי"ג מדותיו שכ"ז ממדת טובו, וחנתי את אשר אחן, ור"ל ובעת ההיא יהיה עת רצון מאתי לחונן את

כל אשר אוכל לחון ורחמתי את כל אשר אוכל לרחם, ר"ל שבקריאת השמות וי"ג מדות יפתחו שערי החנינה והרחמים בתכלית הטובה והרצון, וימלאו את כל המציאות חן וחסד ורחמים:

Birth of the Spoken Word, Chapter 4. Rabbi Dovid'l Weinberg (12)

THE PATH TO seeing creation as an exercise in communication—begins, well...it begins at the beginning. Students of chemistry and physics will tell you that, as of today, 118 individual elements have earned a coveted spot on the Periodic Table of the Elements. Any true understanding of how the natural world operates demands at least a rudimentary understanding of these elements and how they combine to create physical reality. But according to the Torah, there exists an even more elementary, metaphysical "table of the elements," comprised of the twenty-two basic "particles" of reality, the letters of the Hebrew alphabet.

Prior to physical creation, Hashem conceived of the building blocks that would bridge the gap between the Nothingness (or, more precisely, the No-thing-ness) that reigned before existence, and the something that we call the cosmos.

After countless descents and reductions, these building blocks would finally arrive, taking form as the *osios*, or letters of the Hebrew *Alef Beis*.¹⁰⁸ According to Jewish tradition, it is with these letters—from *Alef* through *Tav*—that the *Ribbono Shel Olam* continuously animates our physical reality at every moment, for "In His benevolence, He renews the act of creation constantly, every day" (see *Birchos Kri'as Shema* based on *Chagigah* 12b).

In the collection *Ohr Torah (Bereishis)*, a compilation of teachings from Rabbi Dov Ber of Mezeritch *zy" a* (1704-1772), the successor to the holy *Ba'al Shem Tov zy" a* (1698-1760), we are presented with the following secret:

It is known from the works of mystics that before anything else, the letters were created. Only afterwards did the Holy One, blessed be He, create the world. This is the secret of the first verse of the Torah, "Bereishis bara Elokim eis - In the beginning Hashem created eis (את)," which must be understood as an allusion to the letters *Alef through Tav*¹⁰⁸

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב (13)

רב הונא רמי: כתיב צדיק ה' בכל דרכיו, וכתיב וחסיד בכל מעשיו. בתחלה - צדיק, ולבסוף - חסיד. רבי אלעזר רמי: כתיב ולך ה' חסד, וכתיב כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, בתחלה - כי אתה תשלם כמעשהו, ולבסוף - ולך ה' חסד.

שמות פרק לד (14)

(א) ויאמר יי' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשנים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשנים אשר שברת... (ה) וירד יי' בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יי'. (ו) ויעבר יי' על פניו ויקרא יי' אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת. (ז) נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ונקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים. (ח) וימהר משה ויקד ארצה וישתחו. (ט) ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו. (י) ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבנו את מעשה יי' כי נורא הוא אשר אני עשה עמך. (יא) שומר לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גרש מפניך את האמרי והכנעני והחתי והפרזי והחוי והיבויסי. (יב) השמר לך פן תקרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה פן יהיה למוקש בקרבך... (כז) ויאמר יי' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל.

רמב"ן שמות לד:כז (15)

(כז) כתב לך את הדברים האלה - צוה שיכתוב ספר הברית ויקרא אותו באזני העם, ויקבלוהו עליהם בנעשה ונשמע כאשר עשו בראשונה, כי כל המעשה אשר היה בלוחות הראשונות ירצה לשנותו עמהם בלוחות השניות... והנכון בעיני, כי בעבור שישראל הם החוטאים והעוברים על הברית, הוצרך הקב"ה לחדש להם ברית חדשה שלא יפר הוא להם בריתו, ואמר למשה שיכתוב התנאים, וזה טעם כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. וטעם אתך, כי בעבורך עשיתי עמהם, ולא הוצרכו הם להביא עצמם במסורת הברית הזאת, אבל הוא יתברך הצריך לכרות להם ברית במחילה שמחל להם, וכתב המחילה והתנאים.